

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д-р Снежанка Томова Тишева-Господинова, дмн ,
FESC

Ръководител Катедра“Кардиология, пулмология и
ендокринология“

Медицински университет - Плевен

Относно:дисертационния труд на д-р Татяна Петрова Чалъкова на тема „Сърдечно-съдов риск при лица със захарен диабет тип 1 с продължително протичане,, за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по Медицина

Със заповед № Р -109-96 /1.02.23г.на Ректора на МУ- Варна съм определена за член на научно жури, а след първото заседание на НЖ /протокол №1/13.02.23г.и като рецензент на дисертационния труд на д-р Татяна Петрова Чалъкова на тема „Сърдечно-съдов риск при лица със захарен диабет тип 1 с продължително протичане,, за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по Медицина . Нямам конфликт на интереси с авторката. Не съм устаовила данни за плагиатство.

Захарният диабет тип 1 е хронично /Т13Д/ е разновидност на хроничното метаболитно заболяване, която носи своята специфика както по отношение на основният патофизиологичен механизъм, така и по отношение на клиничната изява и своята еволюция. В наши дни, макар да познаваме основните патофизиологични механизми, дължащи се липсата на производство на инсулина поради автоимунното разрушаване на β - клетките в панкреаса , трябва да признаем , че клиничния облик на заболяването се промени, познанията ни за рисковите фактори и сърдечно-съдовите промени при този тип ЗД са непълни.

Известно е, че основните изяви на усложненията и причините за смъртността при Т13Д са именно сърдечно-съдовите увреди. Представени са данни ,че патоморфозата на атеросклеротичния процес се различава при двата типа ЗД .

Както е установено Т13Д се изявява в детска или млада възраст и съответно на това и сърдечно-съдовите увреда се проявяват в по-млада възраст. Изследователите са фокусирани в търсене на нови маркери, за ранните увреди, които да бъдат основание за предприемане на профилактични мерки.

От друга страна с увеличаване преживяемостта на пациентите с Т13Д към РФ за ССЗ все по-важна е ролята на възрастта и продължителността на този тип диабет. Съществуващите проучвания са малко и не дават еднопосочен отговор относно приноса на артериалната хипертония, дислипидемията,

данните от тях при тази недостатъчно изследвана група. В заключението на обзора логично е мотивирана необходимостта настоящото изследване, което да допълни фактологията за ролята на РФ, техният контрол, продължителността на ЗДТ1 и начина на живот и хранене в атерогенезата при тези пациенти.

Литературната справка е задълбочена и е предпоставка за по-нататъшните проучвания на автора. Би била по-пълна ако имаше цитирани и български автори.

Целта на настоящия труд е да се оцени рискът от възникване на сърдечно-съдови заболявания при лица с тип 1 захарен диабет с голяма давност.

Основните задачи са 7 и са добре формулирани. За постигане на целите на дисертационния труд д-р Чалъкова е използвала клиничен материал – 183 пациента, от които 124 лица с над 15-годишна давност на Т1ЗД и контролна група от 59 лица. За формирането на групите са избрани включващи и изключващи критерии. Броят изследвани дава възможност за убедителни изводи, както и за резултати, при които могат да се направят изводи със статистическа достоверност.

В проучването са използвани разнообразни по характер и специфика методики:

- Клинични методи
- Лабораторни изследвания
- Статистически методи: описателни методи, методи за проверка на хипотези, корелационен анализ, множествен линеарен регресионен анализ.

Проучването е комплексно по отношение на изучавания обект и предмет. Резултатите от проучванията на д-р Чалъкова са изложени на 40 страници, онагледени са добре и са прегледни. Представени в 6 основни раздела:

1. АХ;
2. Дислипидемия
3. ЕМТ и затлъстяване;
4. Съдова възраст
5. Хранене, тютюнопушене и алкохол
6. Глобален сърдечно-съдов риск

Дискусията на получените резултати е изложена накрая на всеки раздел. В нея дисертантката не само сравнява получените от нея резултати с тези от световната литература, но и обсъжда заключенията, които са резултат от собствените проучвания.

Обобщавайки резултатите от дисертационния труд на д-р Чалъкова може да се стигне до следните изводи. Касае се за оригинална разработка на дисертантката по тема, която може да хвърли допълнителна светлина върху факторите, влияещи върху оценката на множеството рискови фактори за развитие на ССЗ при пациенти с Т1ЗД в млада и средна възраст.

Дисертационният труд би спечелил ако изводите са по-добре систематизирани. Те са важни и ако са по-конкретни и в отговор на поставените задачи биха могли да бъдат основа за структуриране на бъдещ алгоритъм за превантивни изследвания при тези болни.

обезитета, начина на живот за прогресията на атеросклерозата при пациентите със ЗДТ1.

В тази проблематика е и разработеният от д-р Чалъкова дисертационен труд. Дисертационният труд е написан на 135 стандартни машинописни страници разпределени както следва :

Съдържание- 2 стр.

Съкращения-2стр

Въведение- 2 стр.

Литературен обзор- 29 стр.

Цел и задачи -1 стр.

Участници и методи - 8 стр.

Резултати и обсъждане - 40 стр.

Изводи и приноси -2 стр.

Заклучение-1 стр.

Списък с публикации във връзка с дисертационния труд-1стр.

Благодарности-1стр.

Приложения -27 стр.

Книгопис –в 16 стр.

Спазени са общоприетите изисквания за подреждане на един дисертационен труд, а именно: увод, литературен обзор; цел, задачи, материал и методи; резултати от собствените проучвания, дискусия, заключение, изводи, приноси и книгопис.

Дисертационният труд е онагледен с 25 таблици и 21 фигури. Те спомагат до голяма степен за прегледността му, а някои от таблиците и фигурите имат и значителна информационна стойност. Темата на дисертационния труд е актуална поради необходимостта да се проучат със съвременни методи на изследване рисковите фактори за сърдечносъдовите заболявания при Т1 ЗД.

Проучването показва по-висока честота на САН при пациенти с Т1ЗД в сравнение със здрави контроли, като тя е в корелация с давността на Т1ЗД. Установява се неоптимален контрол на САН.

Друг фокус в проучването е дислипидемията, която е по-честа и има адитивен ефект с хипертонията относно ригидността на съдовете.

Тези показатели са в корелативна връзка с епикардната мастна тъкан и ВМТ, оценени със съвременни методи. Изследвани са КАКС и индекси, които даказват повишена инсулинова резистентност при изследваната група. Анализират се приносът на методите за оценка на глобалния в прогнозата на сърдечните увреди.

Литературният обзор е написан на 29 страници – съразмерен по обем, с общия обем на дисертацията. Разгледани са детайлно рисковите фактори: АХ, дислипидемията, известните факти и методите за оценка на инсулиновата резистентност, ригидността на съдовата стена, съдовата възраст, калциевия скор. Докторантката познава детайлно информацията от немногото клинични проучвания касаещи пациентите с този тип диабет. В литературния обзор авторката демонстрира познанията си за актуалните методи на изследване и

Представените приноси са 4 с оригинален характер и 3 с потвърдителен, които аз приемам. Представените публикации са в съответствие с ПРАС на МУ-Варна.

В заключение, считам, че дисертационния труд на д-р Татяна Петрова Чалъкова е актуален, а резултатите биха намерили отзвук в клиничната практика и най-вече в превантивните подходи при тези пациенти. Извършени са редица оригинални изследвания, докторантка е вложила много усилия и е създавала една дисертабилна разработка.

Изказвам своята положителна оценка за дисертационния труд на д-р Татяна Петрова Чалъкова и считам, че покрива критериите на ПРАС на МУ-Варна за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“.

28.03.23г.
Плевен

Проф.д-р Снежана Тишева, дмн